

Mait Allas

mait.allas@viljandivald.ee

Alar Karu

alar.karu@viljandivald.ee

Viljandi Vallavolikogu

viljandivald@viljandivald.ee

[e](mailto:viljandivald@viljandivald.ee)

10.08.2023

Aimlametsa turbatootmisala ja Niilusoo raba kaitse alla võtmine

Pöördume teie poole Ellex Raidla Advokaadibüroo kliendi AS-i MIKSKAAR (edaspidi Mikskaar) nimel.

Mikskaarele sai teatavaks, et Tuuli Tolmov esitas Viljandi Vallavolikogule taotluse algatada Niilusoo kinnistul (katastriüksus 32801:002:0145) kohaliku kaitseala moodustamine, mille eesmärk on välistada alal kaevandamine. 13.07.2023 on MTÜ Niilusoo saatnud Viljandi Vallavalitsusele ja Viljandi Vallavolikogule kirja, milles rõhutavad ka enda soovi Niilusoo raba kohaliku kaitse alla võtmiseks. Samuti viidatakse kirjas, et Eestimaa Looduse Fond on teostanud ekspertiisi, mis on edastatud Keskkonnaametile. Mikskaar ülesandel soovime selles osas selgitada järgnevat.

Mikskaarele väljastati 01.12.2004 kaevandamisluba VILM-023 (edaspidi ka Raba-Jaani kaevandamisluba), mis andis loa kaevandada turvast Raba-Jaani turbatootmisalal ning 07.02.2012 kaevandamisluba L.MK/321240 (edaspidi ka Aimlametsa kaevandamisluba), mis andis loa kaevandada turvast Aimlametsa turbatootmisalal. Janne Raudsepa kaebuse alusel tühistas Riigikohus eelviidatud kaevandamisload, kuid üksnes põhjusel, et Keskkonnaamet oli jätnud kaebaja nõuetekohaselt kaevandamislubade menetlusse kaasamata ning kohus ei saanud veenduda, et kaebaja kaasamata jätmine ei oleks võinud mõjutada kaevandamislubade menetlust. Riigikohus viitas ka, et vaidluse tulemusena on kaevandamislubade tühistamise järel võimalik läbi viia ühtne keskkonnaloa menetlus, mille tulemusena võidakse Mikskaarele anda luba nii kaevandamiseks kui ka vee erikasutuseks (KeÜS § 40 lg 2, § 41 lg 1 p-d 1 ja 4, lg 4). Kohtuvaidluse järel ongi Keskkonnaamet 20.06.2023 korraldusega nr 1-3/23/397 uuendanud Aimlametsa turbatootmisala keskkonnaloa taotluse menetluse ja 27.06.2023 korraldusega nr 1-3/23/414 uuendanud Raba-Jaani turbatootmisala keskkonnaloa taotluse menetluse. On igati mõistlik, kui Niilusool turba kaevandamise küsimus lahendatakse lõplikult uuendatud keskkonnaloa menetluses, mille käigus tuleb hinnata ja arvestada ka keskkonnale avalduvaid mõjusid. Keskkonnaamet on oma korralduses märkinud, et maavara kaevandamise loa taotluse menetluse uuendamine ja menetluse jätkamine avalikustatakse. Menetlusse on kaasatud nii Viljandi vald kui MTÜ Niilusoo ja ka kaebaja. Seeläbi saavad kõik osapooled kaevandamislubade menetlustes oma seisukohad esitada ja Keskkonnaamet saab esitatud seisukohti

The following terms (available on our [website](#)) apply to all our services.

Ellex Raidla is part of Ellex, Baltic circle of legal excellence [ellex.legal](#)

hinnata ja vastandlikke huve kaaluda. Olukorras, kus keskkonnaloa menetlus on pooleli, ei ole mingit ratsionaalset alust algetada paralleelseid haldusmenetlusi. Kaevandamisega seotud keskkonnamõju küsimused on võimalik lahendada vastava keskkonnaloa menetluse raames.

Erinevate menetluse jooksul on saanud selgeks, et MTÜ Niilusoo ja osade kohalike elanike selge eesmärk ja huvi on igal juhul antud piirkonnas kaevandamise takistamine ja selleks erinevate menetluste algtamine. Sellel eesmärgil algtati nii kohtuvaidlus kaevandamislubade tühistamiseks kui tehti Keskkonnaametile taotlus kaevandamislubade kehtetuks tunnistamiseks, millele samuti järgnes kohtuvaidlus. Keskkonnaamet ei ole aga seni pidanud kaebajate väiteid põhjendatuks. Sellest hoolimata on kaevandamise takistamise eesmärgist lähtuvalt tehtud ettepanek ala kohaliku kaitse alla võtmiseks. Rõhutame, et ala kohaliku kaitse alla võtmine peab olema põhjendatud keskkonkakaitsete kaalutlustega. LKS § 43 kohaselt on kohaliku omavalitsuse tasandil looduskaitse eesmärk piirkonna looduse eripära, kultuuri, asustust ja maakasutust esindavate väärtuslike maastike või nende üksikelementide kaitse ja kasutamise tingimuste määramine kohaliku omavalitsuse poolt. Olukorras, kus loodusobjekt asub maardlal, tuleb loodusobjekti kaitse alla võtmise otsuse eelnõu kooskõlastada ka Kliimaministeeriumiga (LKS § 9 lg 10¹). Nagu Mikskaar ka varem viidanud on, oli selle sätte eesmärk seletuskirja kohaselt *tagada alade kohaliku kaitse alla võtmisel riigi huvi kohane kaalumise, pidades silmas, et ala kaitse alla võtmine küll ei kahjusta maavara juurdepääsu püsivalt, kuid takistab kasutuselevõttu.*¹

Mikskaar on seisukohal, et kohaliku kaitseala moodustamine antud asukohas ei oleks põhjendatud. Igal juhul tuleb aga tähele panna, et KOVi tuleb kohaliku kaitseala moodustamise menetluses arvestada asjaoluga, et tegemist on maardlaga, millele on kord juba väljastatud kaevandamisload ning et nende kaevandamislubade menetlus on tänaseks uuendatud ja aktiivne. Kõik seisukohad saaks esitada kaevandamislubade menetluses Keskkonnaametile otsustamiseks. On ilmne, et antud ala suhtes eksisteerivad vastandlikud huvid ja neid huve peab ka kohalik omavalitsus arvesse võtma. Asjaolu, et menetlusliku rikkumise tõttu on kaevandamisload kohtu poolt tühistatud, mistõttu on Keskkonnaamet sunnitud menetluse uuesti läbi viima, ei muuda kaevandamishuvi olemasolu alal, millega tuleb ka kaitseala moodustamise menetluses igal juhul arvestada.

Samuti tuleb tähele panna, et riik on selgelt väljendanud huvi antud asukohas kaevandamiseks. Soosaare maardla, mis hõlmab ka Niilusood, kus asuvad Raba-Jaani ning Ailametsa mäeeraldised, on kantud keskkonnaministri 27.12.2016 määruse nr 87 „Kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade ning kaevandamiseks sobivate turbaalade nimikirja“ lisa 2 nimekirja ehk tegemist on alaga, mis on riiklikul tasemel nähtud ette turba kaevandamiseks vajaliku alana. See kinnitab, et alal kaevandamise suhtes on riiklik huvi.

Seda on omakorda kinnitanud Maa-amet oma 15.05.2020 kirjas nr 9-2/20/7111-2, kus on väljendatud (üldplaneeringu menetluse kontekstis) vastuseisu ala kohaliku kaitse alla võtmisele. Maa-amet rõhutas, et Niilusoo katastriüksuse osas esineb riigi huvi jätkata turba kaevandamisega. Samuti tõi Maa-amet välja, et

¹ Seletuskiri kättesaadav: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/e090ecff-9911-4721-822c-1ffd61c20ceb>

kuna loodav kaitstav loodusobjekt asuks Soosaare turbamaardlal ning Aimplametsa turbatootmisala mäeeraldisel ja selle teenindusmaal, halvendaks selle kaitstava loodusobjekti üldplaneeringusse märkimine

maavara kaevandamisväärsena säilimise ja maavarale juurdepääsu osas olemasolevat olukorda ja üldplaneering oleks sel juhul vastuolus MaaPS § 14 lõikega 2.

Täiendavalt kinnitavad eelnevat Maa-ameti ja Keskkonnaministeeriumi poolt Viljandi üldplaneeringu menetluse raames hiljem antud seisukohad ja KSH aruandes väljatoodu. Nagu Maa-amet oma 19.02.2021 kirjas nr 6-3/21/732-3 viitas, on KSH aruandes kirjeldatud, et „*planeeringu ja KSH arutelude käigus on tehtud ettepanek Niilusoo muutmiseks kohaliku tähtsusega kaitsealaks koos puhkeala ning matkarajaga ning metsadele raiepiirangute seadmiseks. Olemasolevate ametlike andmete kohaselt ei ole kohaliku kaitseala rajamine eriti põhjendatud, väidetavalt on andmed vananenud. Tegemist on huvide konflikti alaga, kuivõrd on vaidlustatud maardla keskkonnamõjude hinnang, on otstarbekas enne maardla avamist teostada uus keskkonnamõju hinnang nii maardlale kui võimalikule kaitsealale*“.

Keskkonnaministeerium tõi oma 03.12.2020 kirjas nr 15/20/2114-10 Viljandi Vallavalitsusele välja, et püsiva iseloomuga rajatise (matkaraja tarbeks) on võimalik rajada peale maavaravaru ammendumist ning matkaraja kavandamisel tuleb saavutada kokkulepe maa rentniku ja kaevandamisloa omanikuga. Lisaks viitas Keskkonnaministeerium, et Aimplametsa turbatootmisala kaevandamisloa taotluse raames on läbi viidud keskkonnamõju hindamine. Kaevandamislubade andmine ja uue keskkonnamõju hindamise algatamine kuuluvad Keskkonnaameti pädevusse. Eelviidatud seisukohaga nõustus ka Maa-amet ning Viljandi Vallavalitsus, kes tegigi ettepaneku esitatud seisukohti arvestades Niilusoo matkarada üldplaneeringus mitte ette näha.

MaaPS § 15 lg 1 kohaselt on maapõue seisundit ja kasutamist mõjutavaks tegevuseks vajalik Kliimaministeeriumi või Vabariigi Valitsuse volitatud asutuse luba. Luba tuleb taotleda muu hulgas, kui maardlal soovitakse teha maapõue seisundit ja kasutamist mõjutavat tegevust, milleks on vajalik esitada ehitusteatris või saada ehitusluba, muu luba või muu haldusakt (mis oleks vajalik nt matkaradade ehitamiseks) või katastriüksuse sihtotstarbe muutmiseks, kui kinnisasjal asub maardla või selle osa. Arvestades, et kohaliku kaitseala moodustamine välistaks turba tootmise, eeldaks see vähemalt katastriüksuse sihtotstarbe muutmist (praegu turbatööstusmaa). Sama paragrahvi lõikes 7 lisatakse, et kui planeeritaval maa-alal asub maardla või selle osa, kooskõlastatakse maakonnaplaneering, üldplaneering, detailplaneering ja riigi või kohaliku omavalitsuse eriplaneering planeerimisseaduses sätestatud korras Kliimaministeeriumi või Vabariigi Valitsuse volitatud asutusega. Mikskaar rõhutab, et Kliimaministeeriumiga (ega Keskkonnaministeeriumiga) ei ole kooskõlastatud ühtegi planeeringut, mis näeks vaidlusalusele alale ette kohaliku kaitseala.

Mikskaar rõhutab, et kohaliku kaitseala moodustamisel arvesse võetavad asjaolud ei ole sedavõrd muutunud, et praegusel hetkel oleks põhjust asuda eelnevalt riigiasutuste poolt väljendatust teistsugusele seisukohale ja pidada kaitseala moodustamist kuidagi põhjendatuks. Kohaliku kaitseala moodustamise menetluses tuleb lisaks maardla olemasolule ja uuendatud kaevandamislubade menetlustele arvestada ka sellega, et riik on üheselt ja selgelt rõhutanud, et antud alal kaevandamiseks esineb riigi huvi ja vajadus, mistõttu selle ala kasutusvõimaluse säilitamine on olulise avaliku huviga. Tuleb ka arvestada, et varasemalt on KSH menetluses ja üldplaneeringu menetluses leitud, et selliseid väärtusi alal ei esine, mis võiksid

õigustada kohaliku kaitseala moodustamist. Samuti seda, et Keskkonnaamet kui ka keskkonnakaitse eest vastutav haldusorgan on juba varem alale kaevandamislube väljastades olnud seisukohal, et antud alal turba kaevandamine on ülenormatiivsete negatiivsete mõjudeta võimalik.

Sellest lähtuvalt oleks ala kohaliku kaitse alla võtmine Mikskaare hinnangul hetkel põhjendamatult ja teeniks vaid kaevandamise välistamise eesmärki, mis ei ole õiguspärane. Peame oluliseks asjakohaste asutuste, sh Kliimaministeeriumi ja Keskkonnaameti seisukohtade arvestamist ja ka Mikskaare kui puudutatud isiku huvide ärakuulamist ja kaalumist.

Austusega

/digitaalselt allkirjastatud/

Martin Triipan

vandeadvokaat

/digitaalselt allkirjastatud/

Kaisa Laidvee vandeadvokaat